

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNA I HERCEGOVINA
TUZLANSKI KANTON
OPĆINA LUKAVAC**

**STRATEŠKI PLAN INTERNE REVIZIJE
2020-2022**

Lukavac, maj 2020. godine

Odjeljenje za internu reviziju Općine Lukavac

SADRŽAJ

I. UVOD.....	3
1.1. Pregled.....	3
1.2. Struktura, funkcija i premet interne revizije u organizaciji.....	3
II. PREGLED AKTIVNOSTI ORGANIZACIJE	4
2.1. Ciljevi organizacije	4
2.2. Očekivane izmjene u oragnizaciji.....	5
2.3. Stanje razvoja finansijskog upravljanja i kontrole	5
III. CILJEVI ODJELJENJA ZA INTERNU REVIZIJU.....	6
IV. REVIZIJSKI UNIVERZUM I UTVRĐIVANJE RIZIKA.....	7
V. PROCJENA RIZIKA.....	8
5.1. Faktori rizika.....	8
5.2. Rezultati procjene rizika za potrebe strateškog planiranja.....	9
VI. REVIZORSKI PRISTUP.....	10
6.1 Popis revizorskih područja sa rasporedom revidiranja	10
VII. KADROVSKE POTREBE ODJELJENJA	13
7.1. Utvrđivanje mogućeg broja revizorskih dana u periodu 2019.-2022. godine.....	13
7.2. Obračun potrebnog vremena za revizorske aktivnosti u prvoj godini provedbe Strateškog plana.....	14
VIII. AŽURIRANJE STRATEŠKOG PLANA I VEZA SA GODIŠNJIM PLANOM.....	14
IX. ZAKLJUČAK.....	15

1. UVOD

1.1. Pregled

Interna revizija je nezavisno, objektivno uvjeravanje i konsultantska aktivnost kreirana sa ciljem da se doda vrijednost i unaprijedi poslovanje Općine i njenih organizacionih dijelova. Interna revizija pomaže organizaciji u ostvarivanju ciljeva primjenom sistematičnog i disciplinovanog pristupa ocjeni i poboljšanju efikasnosti procesa upravljanja rizikom, kontrolama i procesima rukovođenja.

Zakonom o internoj reviziji u javnome sektoru u Federaciji BiH uređuje se nadležnost, principi, uspostavljanje, procedure i aktivnosti interne revizije, te izvještavanje i druga pitanja vezana za internu reviziju u javnome sektoru na području Federacije BiH.

Jedna od osnovnih aktivnosti interne revizije jeste planiranje (strateško i godišnje), a kojim se definišu aktivnosti Odjeljenja za internu reviziju na ostvarivanju ciljeva radi ispunjenja svoje funkcije.

U ovom Strateškom planu predstavljeni su najvažniji ciljevi, prioriteti i predmet aktivnosti interne revizije Općine Lukavac za period 2020-2023 godina.

Ciljevi, prioriteti i predmet aktivnosti interne revizije su dosljedni ciljevima i planovima Općine Lukavac koji su propisani Strategijom integriranog razvoja općine Lukavac za period 2019-2027 godina, Lokalnim planom za borbu protiv korupcije Općine Lukavac donesenim 26.07.2017.godine, Akcionim planom za borbu protiv korupcije u općinskoj upravi Općine Lukavac 2017-2019 (akt. br.02-49-1625/17-1 od 07.11.2017.g.) i Budžetom općine Lukavac za period 2020-2022.godina.

Strateški plan je sastavljen na osnovu procjene rizika i u skladu sa Zakonom o internoj reviziji u javnome sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu Zakon o internoj reviziji)- Sl. novine FBiH br. 47/08 i 101/16, Metodologijom rada interne revizije u javnom sektoru Federacije BiH (Sl. novine FBiH br. 13/12, 93/13 i 93/15), Standardima profesionalnu praksu interne revizije (Sl. novine FBiH 93/13), Etičkim kodeksom za interne revizore u Federaciji BiH (Sl. novine FBiH br. 93/13), Priručnikom za procjenu rizika i planiranje interne revizije u javnome sektoru u Federaciji BiH (Sl. novine FBiH br. 106/14) i Poveljom interne revizije Općine Lukavac br. 02-05-3-2995/19 od 29.03.2019.godine.

Strateški plan se odnosi na period 2020-2022 godinu.

1.2. Struktura, funkcija i predmet interne revizije u organizaciji

Funkciju interne revizije u organizaciji obavlja Odjeljenje za internu reviziju koje je uspostavljeno u skladu sa Zakonom o internoj reviziji, Pravilnikom o kriterijima za uspostavljanje jedinica za internu reviziju u javnome sektoru u FBiH (Sl. novine br. 82/13 i 74/14), Odlukom o osnivanju Odjeljenja za internu reviziju (Sl. glasnik Općine Lukavac br. 5/17), Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog organa državne službe općine Lukavac (Sl. glasnik općine Lukavac br. 3/19, 10/19, 11/19 i 1/20) i Poveljom interne revizije općine Lukavac (akt br. 02-05-2995/19 od 29.03.2019.g)

Odjeljenje za internu reviziju općine Lukavac je osnovano u skladu sa pozitivnom zakonskom regulativom Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji (Sl. glasnik Općine Lukavac 1/18) i djeluje od 01.01.2018.godine. Odjeljenje ima status Službe i sistematizovana su 3 /tri/ radna mjesta, od toga 1 /jedan/ rukovodilac – Glavni interni revizor i 2 /dva/ Interna revizora –jedan diplomirani ekonomista i jedan diplomirani pravnik. Na ovakvu uspostavu Odjeljenja CHJ FMF (Centralna harmonizacijska jedinica Federalnog ministarstva finansija) dala je pozitivno Mišljenje (akt br. 10-14-7-1115/18 B.I. od 22.01.2018.godine) u dijelu koji se odnosi na organizacijsku i funkcionalnu neovisnost. Zamjerka CHJ-u se odnosila na neusklađenost isunjavanja posebnih uslova za vršenje poslova Internog revizora. U 2018-toj godini Odjeljenje je imalo jednog uposlenog na poziciji Interni revizor, a od 07.03.2019. godine popunjeno je i mjesto Glavnog internog revizora. Glavni interni revizor i Interni revizor ispunjavaju uvjete predviđene Pravilnikom o uslovima za obavljanje interne revizije u javnome sektoru u FBiH (Sl. novine FBiH br. 95/15 i 48/17) tj. posjeduju Certificate ovlaštenih internih revizora za javni sektor, izdatih od Federalnog ministarstva finansija, kao i zadovoljavajući stepen znanja engleskog jezika.

Saglasno važećim propisima, Odjeljenje za internu reviziju vrši provjeru postojanja i funkcionisanja sistema internih kontrola i ocjene istih. Navedene dužnosti osiguravaju se obavljanjem interne revizije svih organizacionih jedinica, programa, aktivnosti i postupaka u matičnoj organizaciji.

Odjeljenje za internu reviziju ima planirane i ostale aktivnosti koje je u obavezi provoditi, a to su:

- ad hoc revizije (revizije po nalogu Općinskog načelnika);
- ažuriranje Strateškog plana i izradu Godišnjih planova rada Odjeljenja za internu reviziju ;
- izvještavanje prema CHJ FMF (Centralnoj harmonizacijskoj jedinici Federalnog ministarstva finansija) i suradnja sa istom u svim bitnim pitanjima koje se odnose na internu reviziju;
- davanje mišljenja na provođenje preporuka u skladu sa Pravilnikom o obliku, sadržaju ,načinu popunjavanja i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti (Sl. novine FBiH br. 34/14);
- praćenje provođenja preporuka i izvještavanje Općinskog načelnika ;
- kontinuirano stručno usavršavanje;
- praćenje izmjene zakonske regulative na federalnom, kantonalom i općinskom nivou;
- suradnja sa Uredom za reviziju institucija u FBiH;
- uspostava suradnje sa drugim Jedinicama , Službama i Odjeljenjima interne revizije kako na federalnom tako i na državnom nivou

II. PREGLED AKTIVNOSTI ORGANIZACIJE

Odjeljenje za internu reviziju provodi strateško planiranje tako što obavlja pregled ciljeva ,organizacionih jedinica i aktivnosti organizacije. Pregled je zasnovan na informacijama koje su prikupljane:

- putem analize rezultata iz predhodne revizije Ureda za reviziju institucija Federacije BiH ,
- Programa rada Općinskog načelnika , Planiranog Bužeta općine i ostalih planskih dokumenata ;
- na osnovu analize rezultata iz predhodnih revizija;
- dostupne javne informacije i drugi izvori.

2.1. Ciljevi Općine Lukavac

Strateški ciljevi Općine Lukavac definisani su dokumentom Strategija razvoja općine Lukavac 2019-2027 godina. Dokument je usvojen od strane Općinskog vijeća.

Na osnovu ovog strategijskog dokumenta Općinski načelnik za svaku godinu sačinjava Program rada kojim se utvrđuju strateški pravci, smjernice i opredjeljenje programskog djelovanja , a na osnovu analize ukupnih rezultata za predhodnu godinu, ocjeni stepena realizacije planiranih kapitalnih investicija, suradnji sa ovlaštenim organima mjesnih zajednica i utvrđenim prioritetima aktivnosti mjesnih zajednica na području općine.

Programski ciljevi:

- **Aktivnosti na unapređenju funkcionisanja općinskih organa uprave** koje će se ogledati na implementaciji Zakona o principima lokalne samouprave; unapređenju normativnog uređivanja kroz usklađivanje rada i funkcionisanja u skladu sa Zakonom o državnoj službi; sprovođenja sistema elektronskog upravljanja podacima u smislu efikasnijeg rada i smanjenju rokova izvršavanja upravnih postupaka; kontinuiranu racionalizaciju rada općinske uprave u njenom materijalnom ,tehničkom i kadrovskom jačanju; poboljšanju Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji službi za upravu; unapređenju saradnje sa višim nivoima vlasti
- **Razvoj poduzetništva i zapošljavanje** koje proističe od strateškog opredjeljenja općine Lukavac ka razvoju industrije, poljoprivrede , malih i srednjih preduzeća i turizma, a ogledat će se u podsticanju privrednika za otvaranje malih i srednjih preduzeća; aktivnosti na implementaciji Odluke o pristupanju izradi Regulacionih planova; nastavak aktivnosti na definisanju nove i uređenju postojeće poslovne zone; u saradnji sa Mjesnim zajednicama nastaviti uspostavljanje novih putnih komunikacija ka obradivom zemljištu; jačanje kooperantskih odnosa između između poljoprivrednih proizvođača , prerađivača i otkupljivača; podržavati zajedničke nastupe privrednika i proizvođača na Sajmovima; rješavanje problema vodosnabdijevanja grada i prigradskih naselja pitkom vodom, realizacija projekta „Odvodnja otpadnih i oborinskih voda“; realizacija programa razvoja turizma putem Turističke zajednice općine Lukavac; finansiranje volonterskog rada mladih sa visokom stručnom spremom;
- **Kapitalni projekti** , tj ulaganje finansijskih sredstava u izgradnju i rekonstrukciju vodovoda, asfaltiranje ulica i puteva; projektovanje i izgradnja kanalizacione mreže; proširenje i rekonstrukcija toplovodne mreže; uređenje i opremanje građevinskog zemljišta; regulacija riječnih vodotoka i bujičnih potoka; projektovanje , proširenje i modernizacija ulične rasvjete ; podrška vjerskim zajednicama; podrška održivom povratku

- **Zaštita okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima** koji će se ogledati u rješavanju problema odlaganja komunalnog i industrijskog otpada; unapređenje komunalne infrastrukture u silju zaštite okoliša i poboljšanja energetske efikasnosti, zaštita od prirodnih i drugih nesreća kao što su poplave, sanacija klizišta, degradacija zemljišta; sanacija postojeće deponije komunalnog otpada „potočari“ i iznalaženje nove lokacije u saradnji sa višim nivoima vlasti; izrada Studije kvaliteta zraka, zagađivača i predlog mjera na poboljšanje stanja.

2.2. Očekivane izmjene u organizaciji

Izmjene u organizaciji Jedinog organa uprave u narednom periodu odnose se uglavnom na prirodan odliv kadrova usljed odlaska u penziju i u skladu sa ukazanim potrebama popunjavanje upražnjenih pozicija sa važećim internim aktima.

Kada su u pitanju izmjene u organizaciji Odjeljenje za internu reviziju, možemo konstatovati je Odjeljenje oformljeno i djelovalo kroz jednog zaposlenog internog revizora od 01.01.2018.godine. U martu 2019.godine je primljen i Glavni interni revizor, tako da shodno propisanoj Metodologiji rada interne revizije Odjeljenje funkcioniše u minimalnom kapacitetu. Prema informacijama koje posjedujemo u 2020.godini nije predviđeno popunjavanje Odjela za internu reviziju.

2.3. Stanje razvoja finansijskog upravljanja i kontrole

Interna kontrola i njena uspostava u Federaciji BiH regulisana je Zakonom o budžetima, Zakonom o trezoru i Zakonom o finansijskoj unutarnjoj kontroli.

Sistem internih kontrola (kao pojam) podrazumijeva skup politika i postupaka koje je usvojila organizacija radi razumnog ujeravanja da će kratkoročni i dugoročni ciljevi organizacije biti ostvareni. Djelotvorni sistemi interne finansijske kontrole podrazumijevaju da su unutar organizacione strukture uspostavljene jasne granice nadležnosti i odgovornosti na svim nivoima upravljanja sa jasno utvrđenim ciljevima. Rukovodioci (na svim nivoima) su odgovorni da se u realizaciji poslovnih ciljeva poštuju zakoni i propisi, standardi kvalitete i rokovi, a da se pri tome osigura ekonomično i efikasno korištenje sredstava.

Detaljnije upute o uspostavljanju sistema internih kontrola date su u Smjernicama za uspostavu i jačanje interne kontrole kod budžetskih korisnika (Sl. novine FBiH br. 19/05). Sistem internih kontrola se dijeli na: upravljačke, administrativne i računovodstvene. Da bi bile djelotvorne interne kontrole prije donošenja Pravilnika o internim kontrolama i internim kontrolnim postupcima, bilo je neophodno u skladu sa Smjernicama donijeti 26 pravilnika, procedura i instrukcija. U ovom trenutku nemamo usvojenu većinu predviđenih pravilnika i procedura. Donesen je Pravilnik o internim kontrolama i internim kontrolnim postupcima za nivo općine.

Stupanjem na snagu Zakona o finansijskom upravljanju i kontroli u javnom sektoru u FBiH (Sl. novine FBiH br. 38/16) i podzakonske legistative uvodi se sistem upravljanja rizicima u cilju unapređivanja finansijskog upravljanja i odlučivanja u realizaciji općih ciljeva organizacije, kao što su:

- usklađenost poslovanja sa propisima, planovima, ugovorima, politikama i procedurama;
- obavljanje aktivnosti na pravilan, etičan, ekonomičan, efikasan i efektivan način;
- zaštita imovine, obaveza i drugih resursa od gubitka koji mogu nastati lošim upravljanjem, neopravdanim trošenjem i korištenjem, te zaštita od nepravilnosti, zloupotrebe i prevara;
- pouzdanost, potpuno i pravovremeno finansijsko izvještavanje i praćenje rezultata poslovanja.

Općina Lukavac ima imenovanog koordinatora za FUK-a (Finansijske unutarnje kontrole). U narednom periodu očekujemo izradu mapi procesa, registre rizika kao i sve prateće legistative u formi pravilnika, instrukcija i sl.

Ocjenu sistema internih kontrola vrši interna revizija koja je svojim objektivnim pristupom i nepristrasnim rezultatima nameće kao funkcija značajna za praćenje poslovnih procesa, procjenu rizika i ocjenu sistema internih kontrola u Jedinom organu uprave.

III. CILJEVI ODJELJENJA ZA INTERNU REVIZIJU

Vizija Odjeljenja za internu reviziju definiše osnovu strategije i ciljeve navedene u planskim dokumentima (strateškim i godišnjim) i aktivnostima vezanim za postizanje operativnih ciljeva interne revizije.

Vizija Odjeljenja za internu reviziju Općine Lukavac je da:

„Kroz obavljanje internih revizija osigurati nezavisno i objektivno mišljenje (ocjenu) o sistemu internih kontrola u Jedinstvenom organu uprave općine Lukavac, kao pomoć rukovodstvu u efikasnom izvršavanju njihovih obaveza, provjeravajući da li je provođenje upravljačkih i kontrolnih mehanizama odgovarajuće, ekonomično i dosljedno u odnosu na zakonske propise, metodologiju rada, interne akte, ugovore i druge propise, dajući preporuke i savjete u vezi sa aktivnostima koji je predmet revizije.“

Ovom Izjavom potvrđujemo da je Misija interne revizije:

„Izvršiti internu reviziju svih poslovnih procesa i aktivnosti Jedinstvenog organa uprave u skladu sa međunarodno priznatim standardima interne revizije i najboljom praksom. Interne revizije provesti na način da se osigura ispravno i transparentno izvještavanje o upotrebi resursa i postignutim rezultatima.

Pružanjem stručnog mišljenja o sistemu internih kontrola i davanjem preporuka za njegovo poboljšanje, omogućiti preventivno i rano otkrivanje pogrešaka, odstupanja i nepravilnosti u obavljanju djelatnosti čime se osigurava da se potrošnja javnih sredstava i ispunjenje mandata (ciljeva) provodi u skladu sa zakonom i uspostavljenim računovodstvenim principima, kao principima ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Svojim djelovanjem Odjeljenje za internu reviziju će poticati povećanje nivoa odgovornosti u obavljanju poslova iz nadležnosti Jedinstvenog organa uprave, a u cilju poboljšanja nivoa kvalitete i dostupnosti usluga iz djelatnosti uz optimiziranje troškova poslovanja.“

Temeljem postavljene vizije i misije Odjeljenje za internu reviziju identifikuje pojedinačne strateške ciljeve za naredni trogodišnji period 2020.-2022.godine:

- **Cilj 1.:** Provesti sve interne revizije obuhvaćene strateškim odnosno godišnjim planom rada;
Mjera: realizacija planova rada Odjeljenja za internu reviziju u 100%-tnom obimu. Pokretanje i okončanje svih planiranih revizija u utvrđenom roku.
- **Cilj 2.:** Redovnim izvještavanjem osigurati rukovodstvu potpune informacije o sistemu unutrašnjih kontrola, a kao pomoć i podrška u donošenju upravljačkih i operativnih odluka;
Mjera: periodično Izvještavanje o realizaciji plana rada Odjeljenja za internu reviziju i o realizaciji datih preporuka po izvještajima o obavljenim internim revizijama –najmanje 1 izvještaj u toku godine.
- **Cilj 3.:** Povećati odgovornost u trošenju sredstava i upravljanju imovinom analizom ključnih procesa u upravljanju resursima i praćenjem realizacije pojedinačnih procesa i aktivnosti sa stajališta usklađenosti sa zakonskom regulativom te analizom ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.
Mjera: izvještaji o obavljenim internim revizijama u skladu sa utvrđenim planovima rada i prema ukazanim potrebama. Ciljani broj izvršenih internih revizija u odnosu na planirano -100%.
- **Cilj 4.:** Povećati kvalitetu i pouzdanost finansijskih procesa putem preporuka organima i licima koji utiču na upravljanje sredstavima i Jedinstvenim organom uprave.
Mjera: jasne i sažete preporuke, jasno definisane mjere za realizaciju preporuka, periodično izvještavanje o realizaciji datih preporuka po izvještajima o obavljenim internim revizijama. Obavještenje o sveobuhvatnoj ocjeni internih kontrola putem godišnjih izvještaja.
- **Cilj 5.:** Promovisati usklađenost poslovanja sa važećim propisima, politikama i procedurama, te inicirati donošenje novih ili izmjene postojećih u cilju unapređenja postojećeg sistema internih kontrola.
Mjera: putem izvještaja o obavljenim internim revizijama sugerisati izmjenu i/ili usklađivanje inzernih akata sa

važecim propisima u dijelu gdje je to neophodno.

- **Cilj 6.:** Osposobiti Odjeljenje za internu reviziju da aktivnosti interne revizije obavlja u realnom vremenu.
Mjera: kadrovski ojačati Odjeljenje za internu reviziju tj. popuniti radno mjesto Interni revizor –dipomirani pravnik.Obezbijediti kontinuiranu profesionalnu edukaciju internih revizora u skladu sa propisima iz oblasti računovodstva i revizije, javnih nabavki , finansijske unutarnje kontrole i svih značajnih oblasti sa kojima se interni revizori susreću prilikom obavljanja interne revizije.
- **Cilj 7.:** Dati doprinos u razvoju i implementaciji struke interne revizije.
Mjera: kontinuirano pratiti razvoj struke interne revizije i njenu implementaciju u javnom sektoru, podnositi inicijative CHJ-u i drugim organima sa prijedlozima za unapređenje i otklanjanje određenih nedoumica u dijelu implamentacije propisa koji regulišu rad interne revizije.

Vrijednosti po kojima Odjeljenje za internu reviziju želi biti prepoznatljivo su:

- a) profesionalnost i izvrsnost
- b) odgovornost i pouzdanost
- c) neovisnost
- d) savjesnost i profesionalna etičnost
- e) timski rad

IV. REVIZORSKI UNIVERZUM I UTVRĐIVANJE RIZIKA

Prema standardnima interne revizije, rad revizije mora biti planiran, kontroliran i na odgovarajući način dokumentiran u svrhu utvrđivanja prioriteta, oblikovanja i ostvarivanja ciljeva. U skladu s tim, Strateški plan interne revizije Općine Lukavac, temelji se na Metodologiji rada interne revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH i Priručnika za procjenu rizika i planiranje interne revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH (Sl. novine FBiH br.106/14) , uz ograničenu procjenu koja se obavlja na temelju:

- Formulisanja revizorskog univerzuma što podrazumijeva identifikaciju područja i procesa od značaja za Općinu Lukavac, a gdje moguća poboljšanja efikasnosti i jačanja internih kontrola mogu rezultirati značajnim ukupnim koristima za organizacione jedinice, ključne procese, funkcije, lokacije i dr.Revizorski univerzum predstavlja polaznu tačku za izradu stateškog plana interne revizije;
- Razgovora sa Općinskim načelnikom i ključnim rukovodiocima koji su svjesni rizičnih područja i koji će podržati provođenje interne revizije;
- Utvrđivanje i kategorizaciju specifičnih rizika.Cilj interne revizije je da detaljno razumije rizike sa kojima se Jedinostveni organ uprave suočava , njihov potencijalni uticaj i vjerovatnoću, kako bi se moglo izvršiti bodovanje općih faktora rizika radi odabira predmetne revizije;
- Određivanje prioriteta prilikom planiranja revizije, a što uključuje i bodovanje i ponderisanje faktora za odabir;
- Pristup strateškom i godišnjem planiranju interne revizije i planiranje pojedinačnih internih revizija temeljeno na procjeni rizika.

Podaci potrebni za za razumijevanje revizorskog univerzuma dobivaju se iz ključnih dokumenata i informacija kao što su: ključni zakoni i propisi koji regulišu poslovanje Jedinostvenog organa uprave, strateški okumenti,dostupni izvještaji,organizaciona šema i ostali dokumenti.

Kao izvori informacija za potrebe identifikovanje revizorskog univerzuma korišteni su dokumenti : Budžet općine Lukavac za 2020-2022.godinu, Odluka o izvršenju Budžeta općine Lukavac, Program rada općinskog načelnika za 2020.godinu, Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Jedinostvenog organa državne službe općine Lukavac(Sl.glasnik 3/19, 10/19,11/19 i 1/20), Izvještaji o radu Pomoćnika općinskog načelnika za predhdnu godinu, Izvještaj Ureda za reviziju institucija u FBiH o obavljenoj reviziji finansijskih izvještaja za 2007.godinu.

Cilj interne revizije je da detaljno razumije rizike sa kojima se organizacija suočava , njihov potencijalni utjecaj i vjerovatnoću, kako bi se moglo pristupiti njihovoj procjeni radi odabira predmeta interne revizije i prioriteta u njihovom obavljanju.

V. PROCJENA RIZIKA

Utvrđivanje rizika podrazumijeva sagledavanje opasnosti, identifikovanje prijetnji po ostvarivanje ciljeva organizacije i prepoznavanje negativnih posljedica. Kroz utvrđivanje rizika nastoji se utvrditi izloženost organizacije, njenih ciljeva i procesa neizvjesnostima pravnog, političkog ekonomskog, socijalnog i tehnološkog okruženja u kojem djeluje.

Procjena rizika je način za procjenu slabih tačaka sistema ili procesa, čime se osiguravaju argumenti za korištenje resursa revizije u dugoročnom periodu. Značajnu pomoć u procjeni rizika svakako bi bilo postojanje funkcionalnog sistema upravljanja rizicima u organizaciji, koji bi internim revizorima služio kao osnov za vršenje vlastite procjene rizika. U ovom trenutku procjena rizika od strane nadležnih službi nemamo, kao što nemamo mape procesa.

U procjeni rizika za predstojeći trogodišnji period oslonili smo se na vlastitu procjenu rizika, temeljeno na izvještajima o predhodnoj finansijskoj reviziji, dosadašnjim iskustvima i očekivanjima u narednom periodu.

V.1. Faktori rizika

Da bi se lakše shvatio i sagledao potencijalno beskrajn broj pojedinačnih rizika sa kojima se suočava Jedinstven organ uprave općine Lukavac, korisno je pojedinačne rizike rasporediti u kategorije.

Obzirom da je procjena rizika u suštini zasnovana na subjektivnoj ocjeni onoga ko vrši procjenu, pristupi i tehnike koji se primjenjuju u procjeni rizika trebaju biti što j moguće više sistematizovani, koncizni i jasni da bi procjenu rizika učinile što je moguće više objektivnijom.

Odjeljenje za internu reviziju je uzelo u razmatranje pet (5) osnovnih grupa/faktora rizika za koje je procijenjeno da mogu imati rizičan uticaj na ciljeve i aktivnosti organizacije.

Faktori rizika su sledeći:

1. VANJSKI RIZICI-rizici koji se odnose na vanjsko okruženje/izvan Jedinstvenog organa uprave;
2. POSLOVNI RIZICI: OPERATIVNI I FINANSIJSKI – rizici koji se odnose na planiranje, procese, bezbjedonosne i druge sisteme;
3. KADROVSKI, ORGANIZACIONI I SIGURNOSNI RIZICI- rizici koji se odnose na zaposlenike i organizaciju;
4. REGULATORMI RIZICI –rizici sa aspekta zakonitosti i ispravnosti; i
5. REPUTACIONI RIZICI – rizici koji se odnose na komunikaciju i informisanje

Pojašnjenja grupa/faktora rizika odnosno pitanja koja se vežu za svaku grupu rizika kao i primjeri/asocijacije mogućih rizika dato je u *Prilogu 1* ovog dokumenta.

Bodovanje grupa/faktora rizika služi za rangiranje potreba za revidiranjem pojedinačnih predmeta revizije iz cjelokupnog revizijskog univerzuma.

Faktori rizika se procjenjuju u pogledu uticaja i vjerovatnoće:

- kroz bodovanje utjecaja definišu se finansijske ili nefinansijske posljedice po organizaciju ukoliko se rizik materijalizuje.
- kroz bodovanje vjerovatnoće, definišu se mogućnosti/vjerovatnoća da se rizik materijalizuje

Mogu biti razvijeni različiti metodi bodovanja, ali u cilju što jednostavnijeg i razumljivijeg pristupa, Odjeljenje za internu reviziju je koristio bodovanje od 1 do 3, pri čemu je:

1 bod – vjerovatnoća nastanka rizika je niska, odnosno uticaj rizika na ostvarenje ciljeva i/ili poslovnih procesa je nizak
2 boda – vjerovatnoća nastanka rizika je srednja (rizičan događaj se ponekad može dogoditi); utjecaj rizika na ostvarenje ciljeva i/ili poslovnih procesa je srednji (postoji mogućnost finansijskih gubitaka, umanjenje imovine, žalbe korisnika i sl.)

3 boda – vjerovatnoća nastanka rizika je visoka (rizičan događaj se može očekivati); uticaj rizika na ostvarenje ciljeva i/ili poslovnih procesa je visok (mogućnost značajnih finansijskih gubitaka, umanjenja imovine, veliki broj žalbi korisnika, prekid poslovnog procesa ili programa, značajan uticaj na realizaciju ciljeva i sl.)

Detaljnije pojašnjenje bodovanja grupa/faktora rizika vjerovatnoće utjecaja dati su u *Prilogu 2* ovog dokumenta.

V.2. Rezultati procjene rizika za potrebe strateškog planiranja

Glavno pitanje sa kojima se susreću svi interni revizori je: kako rasporediti ograničene resurse interne revizije na efikasan način, odnosno kako odabrati šta revidirati? Procjena rizika je razmatranje vjerovatnog značajnog efekta neizvjesnih događaja, a cilj ovakvog pristupa planiranju je da se osigura da *interni revizori pregledaju oblasti koje predstavljaju najveći rizik po ostvarenje ciljeva organizacije, kao i da se resursi interne revizije usmjere na reviziju najznačajnijih oblasti poslovanja.*

Procjena rizika je razmatranje vjerovatnog značajnog efekta neizvjesnih događaja, a cilj ovakvog pristupa planiranju je da se osigura da interni revizori pregledaju oblasti koje predstavljaju najveći rizik po ostvarenje ciljeva organizacije kao i da se resursi interne revizije usmjere na na reviziju najznačajnijih oblasti poslovanja.

Procjena rizika za potrebe stateškog i godišnjeg planiranja usmjerena je na rizike u vezi sa isunjavanjem cijjeva organizacije, dok je procjena rizika za svaki pojedinačni revizorski angažman fokusira na aktivnosti i rizike za proces/ sistem koji je predmet revizije.

Federalno ministarstvo finasija je u cilju sistematičnog, efikasnog i jednoobraznog pristupa procjeni rizika, objavilo Priručnik za procjenu rizika i planiranje interne revizije u javnome sektoru koji olakšava i promovise isunjavanje standarda profesionalne prakse koji se odnose na rizik i planiranje.

U prilogu Priručnika su dati i odgovarajući obrasci putem kojih se dokumentuje procjena rizika na strateškom nivou (Obrasci: prilozi od A do G).

Popunjeni obrasci su sastavni dio ovog dokumenta.

Odjeljenje za internu reviziju je kroz vlastitu procjenu ranga ključnih faktora rizika dao procjenu (bodovanje) vjerovatnoće i uticaja navedenih faktora sa aspekta poslovnih procesa i organizacionih jedinica unutar jedinstvenog organa uprave.

U procjeni rizika vodili smo se izdanim Izvještajem predhodno obavljene revizije od strane Ureda za reviziju institucija FBIH, sadržajem do sada datih preporuka predhodno obavljenih internih revizija, aktualnim pitanjima i problemima sa kojima se Općina Lukavac suočava.

Tako su, u konačnici, procijenjeni faktori/grupe rizika, odnosno njihov pojedinačan značaj i uticaj u ukupnoj izloženosti rizicima na sljedeći način:

1. Vanjski rizici – 15%
2. Poslovni rizici (operativni i finansijski) – 40%
3. Kadrovski i organizacioni rizici – 20%
4. Regulatorni rizici – 10%
5. Reputacioni rizici – 15%

Najznačajniji pojedinačni rizici koje su revizori uočili iz grupe 1. Vanjski rizici su: preveliki utjecaj organa zakonodavne i izvršne vlasti u dijelu izmjene zakonske regulative.

Najznačajniji pojedinačni rizici koje su revizori uočili iz grupe 2. Poslovnih rizika (operativni i finansijski rizici) su: rizici vezani za svakodnevne aktivnosti zaposlenih i primjenu propisa i internih procedura. Poslovni rizici su procijenjeni visoko naročito iz razloga što je u ključnim aktivnostima i procesima iz djelatnosti potrebno održati visoku pažnju i ispuniti sve propisane norme u skladu sa propisima koji regulišu ovu oblast. Potrebno je i unaprijediti sistem internih kontrola kroz korekciju postojećih internih akata ili izradu novih, a u cilju uspostave adekvatnog sistema internih kontrola u različitim oblastima poslovanja. Visoko ocijenjeni operativni rizici impliciraju i visoke finansijske rizike, a koji su se naročito pokazali krajem 2019. i početkom 2020. godine, zbog čestih izmjena u postavljenju Pomoćnika načelnika u postojećim i novoorganizovanim službama. Poslovni i operativni rizici su procijenjeni visoko u skoro svim organizacionim jedinicama i poslovnim procesima.

Najznačajniji pojedinačni rizici koje revizori izdvajaju iz grupe 3. Kadrovskih i organizacionih rizika su: nedovoljan broj izvršilaca u pojedinim organizacionim jedinicama odnosno poslovnim procesima, u pojedinim organizacionim jedinicama uopšte nema angažovanih izvršilaca zbog čega se rizici za njih nisu niti procjenjivali, nedovoljna obučenost i nekompetentnost pojedinaca ili stalna potreba za obukom i licenciranjem kadra kojima su dodijeljene odgovornosti i nadležnosti za pojedine poslovne procese i drugo. Sa aspekta organizacionih jedinica ovi rizici su ocijenjeni visoko u skoro svim organizacionim jedinicama, a iz razloga što interna revizija još nije dovoljno sagledala sve poslovne procese da bi mogla potvrditi da su zaposleni spremni za adekvatno i pravovremeno izvršavanje svih poslovnih zadataka. Sa aspekta poslovnih procesa, ovi rizici su visoko ocijenjeni kod operativnih poslovnih procesa.

Najznačajniji pojedinačni rizici koje revizori izdvajaju iz grupe 4. Regulatorni rizici su: uočena odstupanja od propisa ili njihova spora ili otežana implementacija, nedostatak jasnih propisa ili potpuni izostanak regulative za uređenje pojedinih oblasti. U ovom dijelu ističemo da se propisi iz oblasti javne uprave regulišu često mijenjaju i dopunjuju pa ih je potrebno kontinuirano pratiti. Regulatorni rizici su visoko procijenjeni u segmentu javnih nabavki, računovodstvu i finansijama i imovinsko-pravnim poslovima.

Interni revizori su dosta visoko ocijenili i rizike iz grupe 5. Reputacioni rizici, a koji se prije svega odnose na negativan publicitet Jedinog organa uprave prisutan kod korisnika, ali i kod organa zakonodavne i izvršne vlasti. Na povećanje ovih rizika utiče uopšteni stav javnosti o nedovoljnoj transparentnosti utroška javnih sredstava, neispunjenim očekivanjima stranaka u postupku, složen odnos sa strankama u postupku.

Rezultati procjene prikazani su u obrascima – "Procjena rizika na nivou organizacionih jedinica" - Prilog C i "Procjena rizika na nivou poslovnih procesa" – Prilog D, u prilogu ovog dokumenta.

Temeljem procjene rizika utvrđeni su prioriteta u obavljanju internih revizija i revizijska područja za period 2020. do 2022.godine, kao i popis revizijskih područja za tekuću 2020. godinu.

Prilikom utvrđivanja revizijskih područja u narednom trogodišnjem periodu vršit će se dodatne konsultacije sa Općinskim načelnikom i Pomoćnicima općinskog načelnika, pri čemu će se nastojati uvažiti mišljenje i procjena prioriteta u obavljanju aktivnosti interne revizije i drugih zadataka koje obavlja Odjeljenje interne revizije.

U izradi i ocjeni faktora rizika i ranga bodovanja rukovodili smo se Metodologijom rada interne revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH" broj: 13/12, 93/13 i 93/15) i Priručnikom za procjenu rizika i planiranje interne revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH" broj: 106/14) kao i dobrom praksom i Standardima interne revizije.

VI. REVIZORSKI PRISTUP

Strategija revizije definiše pristup Odjeljenja interne revizije u obuhvatanju revizorskog univerzuma za period 2020. do 2022.godine i navodi okvirne prioritete revidiranja.

Standardi interne revizije podrazumijevaju da se sva područja revizije trebaju obuhvatiti strateškim planom, odnosno da sva područja revizije moraju bar jednom biti revidirana u toku trogodišnjeg perioda. Revizijska područja koja su ocijenjena kao visokog ili srednjeg rizika trebaju biti predmet revizije svake godine ili bar dva puta u toku trogodišnjeg perioda.

Obzirom na obim zahtijevanih revizijskih aktivnosti i oskudnost raspoloživih resursa, planiranjem se nastoji obuhvatiti najznačajniji broj revizija odnosno područja koja zahtijevaju prioritet u reviziji (bilo iz razloga postojanja visokog rizika, bilo iz razloga proteka značajnog vremena od posljednje revizije).

VI.1. Popis revizijskih područja sa rasporedom revidiranja

Revizije pojedinih područja obavljat će se kontinuirano, dok će se neke revizije obavljati u određenim vremenskim intervalima, ovisno o procjeni vjerovatnosti nastanka i učinka mogućeg rizika te mogućnosti Internog revizora.

Područja revizijskog djelovanja iz Strateškog plana rada interne revizije za period 2020-2022. godine odvijat će se kroz pojedinačne revizije prema godišnjim planovima u tom razdoblju.

Uz pojedinačne revizije iz Strateškog plana rada i godišnjih planova rada interne revizije, provodit će se i revizijski poslovi po nalogu Općinskog načelnika.

PLANIRANA PODRUČJA REVIZIJE ZA PERIOD 2020 – 2022.

R.br.	Revizijsko područje/poslovni proces	2020	2021	2022
1	PLANIRANJE (strateško, godišnje, razvoj), IZVJEŠTAVANJE (periodično, godišnje, po procesima)			
2	Proces donošenja i usvajanja BUDŽETA OPĆINE LUKAVAC, kao i izvršenja i izvještavanja o izvršenju Budžeta			
3	UPRAVLJANJE PRIHODIMA			
4	UPRAVLJANJE IMOVINOM			
5	JAVNE NABAVKE, PLANIRANJE, FINANSIJE I RAČUNOVODSTVO, IZVJEŠTAVANJE			

6	Proces dododjele TEKUĆIH TRANSFERA JU, MZ i nevladinom sektoru, te monitoring i izvještavanje o dodijeljenim sredstvima	Kriteriji i pravilnici o dodjeli Tekućih transfera vladinom i nevladinom sektoru, monitoring i izvještavanje o dodjeli sredstava			
7	Proces dodjele KAPITALNIH TRANSFERA vladinom i nevladinom sektoru, te monitoring, prenos sredstava i izvještavanje o dodjeli sredstava	Kriteriji i pravilnici o dodjeli Kapitalnih transfera vladinom i nevladinom sektoru, monitoring utroška sredstava, Odluka o prenosu dodijeljenih sredstava u vlasništvo, izvještavanje o dodjeli sredstava			
8	UPRAVLJANJE RASHODIMA (BEZ TEKUĆIH I KAPITALNIH TRANSFERA)	Rashodi i izdaci za troškove plaća i naknada plaća, troškova službenih putovanja, Isplata naknada za rad u komisijama i drugim radnim tijelima, Upravljanje izdacima za materijalne troškove poslovanja (gorivo i mazivo, kancelariski materijal, troškovi reprezentacije) i ostali troškovi poslovanja,			
9	Upravljanje sredstvima (PRIHODI I RASHODI) Civilne zaštite	Prikupljanje sredstava i način raspodjele sredstava u Službi za civilnu zaštitu			
10	UPRAVLJANJE LJUDSKIM RESURSIMA, PRAVNI I ADMINISTRATIVNI POSLOVI, KANCELARIJSKO POSLOVANJE	Kadrovska evidencija, Vođenje evidencije o radnom vremenu, samostalnim djelatnostima uposlenih, kancelarijsko poslovanje			
11	AUTOMATSKA OBRADA PODATAKA - IT SISTEM, SISTEMI BEZBJEDNOSTI/ZAŠTITA NA RADU	IT revizija softvera i softverskih rješenja, razvoj informacionog sistema i stanje informatizacije u jedinstvenom organu uprave, zaštiti podataka, zaštiti ličnih podataka, zaštita na radu i zaštita životne okoline			